

Националистически нагласи относно актуалната бежанска вълна в Европа

Силва Станиславова Ганева

National attitudes for the current refugee wave in Europe:

Shaken by the debt crisis, Europe is facing a new challenge: an unprecedented wave of refugees. This wave threatens not only the security and social policy in Europe, but also is a factor for the emergence of nationalist attitudes in countries, hosting refugees and even in countries that are not subject of interest from the refugees.

Key words: migration, nation, nationalism, refugees, war

ВЪВЕДЕНИЕ

Бежанската криза в Европа от 2015 г. постави редица въпроси: по отношение на социализацията на бежанците, по отношение на тяхното устройване и жилищна политика, тяхната възможност да се интегрират в европейските общества, по отношение на пригодността на европейската миграционна политика, както и по отношение на ефективността на Шенгенската система и сигурността. Бежанските потоци обаче водят и до още един съществен въпрос - дали вълната не води до нарастване на национализма в отделните страни от Европейския съюз? Отговорът на този въпрос е по-скоро положителен. Ние сме свидетели на създаване на крайно десни партии като например ПЕГИДА, расте евроскептицизмът, а някои медии сочат, че в страни като Финландия бежанците са посрещани...с камъни. [7]

Всичко това поставя отново въпроса за актуалността на национализмите и национал-популистките настроения в Европа.

Войната в Сирия и бежанската вълна в Европа

През първите две десетилетия след Втората световна война в Европа е в ход процес на трудова миграция. Средиземноморските страни снабдяват Севера и Запада с евтина работна ръка. Известно време мигрантите, пристигащи от райони като Турция, Северна Африка, Гърция, Южна Испания и Италия са активно насърчавани от страните домакини, изправени пред остър недостиг на работна ръка. Швейцария, Западна Германия, Белгия и Швеция са пренаселени от работници-мигранти. Същевременно в бившите колониални сили приивдат имигранти от бившите им колонии: това се отнася главно за Франция (алжирци) и за Холандия (индонезийци), както и за Великобритания. [2]

Европейският съюз винаги е бил сериозен притегателен център за мигранти от всякакъв характер - хуманитарни, икономически, бежанци, които напускат родните си места поради кризата. Това, впрочем, наложи и приемането на Шенгенското споразумение още през миналия век.

Зверствата на Ислямска държава в Сирия през последните четири години, нестихващата война в района на Сирия и Ирак, конфликтите в останалите страни от Близкия Изток, както и някои грешки на европейските политици доведоха до нечувана за последните години бежанска вълна.

След втората половина на годината, проблемът ескалира, като успоредно с това:

- нараснаха случаите на незаконен трафик на хора, което пък доведе до огромни човешки жертви - нека само си припомним за камиона-убиец в Австрия;
- държави, които до момента нямаха проблеми помежду си - затвориха своите граници - нека да дадем пример със Сърбия и Хърватия;

- размениха се остри думи между лидерите от ЕС и някои европейски държавници - например Виктор Орбан;
- като цяло, ситуацията, свързана с бежанците в Европа на няколко пъти бе на ръба да излезе извън контрол, както и към момента и то въпреки взетото решение за разселване на бежанците по квоти, проблемът стои и може отново да ескалира.

Лесно е да се прехвърли вината за тази ситуация върху войната в Сирия.

Действително, основната причина за бежанската вълна е именно ситуацията в Сирия и действията на Ислямска държава. Не бива обаче да се пропуска и следното:

- на първо място, несправянето на европейските институции с бежанската криза доведе до сериозно разрастване на трафика с хора - престъпление, срещу което Европа се бори отдавна;
- на второ място, и досега европейските политически лидери нямат ясна позиция по отношение на бежанците. Както е известно, Меркел "покани" бежанците да дойдат в Германия, пренебрегвайки обаче правилата, свързани с тяхното движение през границите и още преди да бъдат уточнени квотите за разселване. Впрочем, тези квоти бяха приети при отпора на страни като Гърция и Унгария, което поставя и под въпрос ефективността на процеса на вземане на решения в Европа. Ако погледнем Франция „самият лидер на френската партия „Национален фронт“ Марин Льо Пен обвини Германия за това, че властите на страната откриват националните си граници за мигрантите и бежанците. Според френската националистка администрацията на Меркел цели по този начин да наема на работа „роби“ и да снижи нивото на работната заплата”¹⁶⁰.
- на трето място, и досега все още няма ясна програма как ще бъдат интегрирани бежанците в европейските общества. Липсват както проекти, така и програми, насочени към по-лесното им социализиране, научаване на езици, предоставяне на жилища или социални помощи - в една Европа, чиито правителства се справят доста трудно с бюджетните дефицити;
- и не на последно място - никой не предвиди, че бежанската вълна ще инспирира национализъм - европейците са застрашени или се страхуват за сигурността си, икономическото си състояние, както и за перспективата да живеят редом до хора, крайно чужди в религиозно, морално и финансово отношение. А именно страхът поражда и националистическите нагласи - убеждението, че собствената нация е по-добра и заслужава предимство пред всички останали. Като пример тук можем да дадем управляващите евроскептици във Финландия (известна доскоро като „Истински финландци”, които губят привърженици, поради недоволството на избирателите от водената имиграционна политика от правителството, в което Партията на финландците е коалиционен партньор¹⁶¹.

Инспирираният от бежанската вълна национализъм в Европа

Както бе споменато в края на предходната точка, национализъмът, най-общо, е убеждението, че собствената нация заслужава предимство пред всички останали.

Предпоставката за развитие на това убеждение се появява със съществуването на нациите. Но за да се превърне от възможност в действителност, са необходими още допълнителни фактори. Вероятността за ценностно натоварено значение на националните семантики се повишава в същата степен, в която (а) чрез масово демократичното преосмисляне на либерализма националният колектив и неговата държава се превръщат в носител на една все по-обхватна грижа за съществуване; (б) чрез утвърждаването на езикови и писмени култури със

¹⁶⁰ <http://www.blitz.bg/news/article/359606>

¹⁶¹ http://www.dnevnik.bg/sviat/2015/10/08/2624552_upravliavashтите_evroskeptici_vuv_finlandiia_gubiat/

стандартизирана, формализирана и кодифицирана комуникация, както и с необходимата за това квалификационна образователна система всички индивиди се „национализират“ до ниво мислене и чувства; (в) най-вече се създава едно световно капиталистическо стопанство, в което не само отделни стопански субекти се конкурират помежду си, но и национални производителни и разменни съюзи, различаващи се едни от други чрез съответни специфични норми на печалба. Те са принудени в съответствие с конюнктурата да използват в своята конкуренция и политико-административни средства, например когато става дума за изместването на конкуренти, за намаляването на производствените разходи или за отварянето, респективно затварянето на пазари, включително и на пазари на работна сила.

Предпоставки от този вид се появяват в Западна и Средна Европа едва след средата на XIX век, без да се смята Англия, която още от XVIII в. преживява наченките на индустриалната революция, във Франция и Белгия процентите на индустриалния растеж достигат някакви значителни величини едва след 20-те и 30-те години, а в Германия - в края на 40-те години на XIX век.

Обратно на твърденията на теоретиците на световната система създадената световна стопанска мрежа достига едва през този период степен на гъстота, при която циклите на натрупване вече имат не само локално значение, а въвличат веднага и други народни стопанства: първата действителна световна икономическа криза е кризата от 1857 до 1859 година. Още по-драстична е втората криза, т.нар. Голяма депресия от 1873 г., която навсякъде принуждава земеделските и промишлените производители да осъзнаят своята зависимост от световния пазар и събужда желанието за национално-протекционистки решения. За същото време се отнасят и големите разширявания на избирателните права във Франция (от 1848 и 1875 г.), Англия (от 1867 и 1884 г.), Германия (1871 г.) и Италия (от 1882 и 1913 г.), обхващащи почти цялото мъжко население и въвеждащи онази „фундаментална демократизация“, за която Карл Манхайм казва, че е въздействала като асансьор между различните обществени слоеве: отдолу тя превозва масовия ирационализъм „нагоре към сами по себе си много по-индивидуализираните, по-резервираните и по-рационалните елити“; отгоре в замяна разпространява сред масите характерния за тайната сфера на междудържавните отношения хищнически морал на принудата. [1]

Затова за наличието на национализъм в смисъла на „фаворизиране на конкурентните интереси на тази нация и нейните членове пред тези на всички външни лица в един свят на социална мобилност и икономическо съревнование“ би следвало да се говори едва през този период и след него.

През втората половина на XX век обаче, национализмът в Европа може би е преодолян. Границите между държавите от Западна Европа са премахнати и с изключение на някои локални националистически прояви (каталунците в Испания, валонците и фламандците в Белгия и други), национализма в Европа отстъпва на заден план. Европейците се определят като испанци, французи, фини, германци...но обединени от синьото знаме със звездите като символ на съвършенство и от общото ръководство в Брюксел...и всичко това до началото на конфликта в Сирия....

„Ще покорим вашия Рим, ще срутим вашите кръстове, ще поробим жените ви“, обещава Абу Мохамед ад Аднани, говорителят на Ислямска държава, в една от поредните си „поздравителни картички“ към Запада. „Ако ние не доживеем тези дни, нашите деца и внуци ще го направят и те ще изпратят синовете ви на пазара за роби.“ [4]

Това е реалната заплаха, която се отправя срещу Запада и която се определя като основен риск за Стария континент.

За съжаление, съществуват множество други рискове и заплахи, стоящи пред Европа и свързани с активността на Ислямска държава. На първо място, следва да се посочи рискът от разединение в Европа - разединение, базирано на

национализъм, религия, етническа принадлежност. Сам, по себе си, национализмът е сериозен риск. Изграждането на стени между Сърбия и Унгария, сблъсъците между Унгария и Австрия по отношение на бежанците е типично доказателство за това.

Европа действително преоткрива национализма, като терминът "преоткрива" тук се употребява съвсем на място - национализмът не е идея, която се заражда твърде отдавна, но след 18 век, тя придобива не само нови измерения в Европа, но и подобно на понятието "нация"- има своите аспекти в отделните страни от Стария континент.

Зибел счита, че "В страните от третия свят национализмът върлува във връхни форми с всички лоши последици; потоците от бежанци са само една от тези последици. Подобно е положението в Източна Европа и бившия Съветски съюз. Също в държавно-правните демокрации на западния свят от дълго време насам не е намерено мирно решение на всички проблеми на езиковите и културните малцинства; кървавите доказателства за това дават корсиканците, баските и ирландците. Идеята за национална държава във всички случаи не предлага помощ в търсенето на съвместен живот в мир на малцинствата и мнозинствата, справедливостта, човешкото достойнство и мира." [5]

Други автори считат, че национализмът може да помогне на общностите, които говорят на различни езици и имат различни култури да живеят заедно, но успоредно с това може да има и изключително нетолерантен характер. Национализмът може да доведе до етническо прочистване, но и до етническа интеграция. [6] Всичко това също определя като актуален проблема за ситуацията в Европа.

Под натиска на бежанските вълни се създават такива движения като ПЕГИДА, а европейците все повече считат, че "хората от други култури са заплаха за националната им идентичност и начин на живот." [3] ПЕГИДА – Патриотични европейци срещу ислямизацията на Запада е движение в Германия, основано от Луц Бахман в Дрезден, което съвсем скоро през месец октомври 2015 г. чества годишнина от създаването си. Сами по себе си поддръжниците на ПЕГИДА се самоопределят като патриоти, буржоазно-консервативни граждани, подкрепяни от елементи на крайната десница.

Както бе споменато в увода на разработката, в друга европейска страна - Финландия - бежанците са посрещани с камъни, а според някои източници, "Рим поиска по-голяма солидарност от страните в ЕС при приемането на бежанци. От гледна точка на Бавария Шенгенското споразумение трябва да се замрази. От италианска гледна точка ЕС не може да принуждава крайбрежните държави да носят единствени бремето за настаняване на имигрантите. "Всичко това, доста сериозно отдалечава проекта "Съединени европейски щати" и разпалва омраза, крайно десни движения и риск от възраждане на национализмите на Стария континент.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Войната в Сирия е прекалено близо до Европа. Европейците се страхуват, а страхът разделя. Именно на това се основава и национализмът, който се надига в Европа. Въпреки че европейските лидери призовават за повече толерантност, за приемане на бежанците и за тяхната социализация, ние сме по-скоро склонни да си спомним, че Европа е люлката на национализма. Това поставя на изпитание правителствата на отделните страни и институциите на ЕС. Бежанската криза показва, че европейските институции не са готови да се справят с подобни проблеми, нямат инструменти за въздействие върху общественото мнение и за поддържане на изконните ценности, които са първопричината за създаване на ЕС, Европа без граници, без националистически партии и без разделителни линии. Затова Европа отново трябва да бъде преосмислена.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Бройер, Щ., Държавата. Създаване, типове и организационни стадии. Военно издателство, София, 2004

[2] Гидънс, А., Социология, Прозорец, София, 2003 Европа преоткрива национализма, <http://www.vesti.bg/analizi-i-komentari/analiz/evropa-preotkrivana-nacionalizma-6030570>

[3] Наполеони, Л., Ислямска държава и предначертаването на Близкия Изток, Жанет 45, София, 2015

[4] Seibel, W., Nation - Nationalstaat - Nationalismus, http://www.stimmen-der-zeit.de/zeitschrift/archiv/beitrag_details?k_beitrag=2523626&k_produkt=2627966

[5] Hastings, A., The Construction of Nationhood, Ethnicity, Religion and Nationalism, Cambridge University Press, 2003

[6] <http://bultimes.com/vav-finlandiya-stava-strashno-protestirashti-s-kamani-posreshtnaha-bezhantsite-video/>

За контакти:

Силва Станиславова Ганева, докторант в катедра „Европеистика и международни отношения“, факултет „Бизнес и мениджмънт“, Русенски университет „Ангел Кънчев“, тел. 0887 301 063

Докладът е рецензиран